

Прес бюлетин

на Центъра на ЕС по наркотиците в Лисабон

ЕВРОПЕЙСКИ ДОКЛАД ЗА НАРКОТИЦИТЕ 2023 Г.: АКЦЕНТИ

По-голямото разнообразие в предлагането и употребата на наркотици създава нови предизвикателства за Европа

(16.06.2023 г., ЛИСАБОН — **ЕМБАРГО: 12.00 ч. лисабонско време | 13.00 ч. брюкселско време/ЦЕВ**) По-голямото разнообразие в предлагането и употребата на наркотици създава нови предизвикателства за политиката в областта на наркотиците и здравеопазването в Европа. Това е един от проблемите, подчертани днес от **Европейския център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите (EMCDDA)** при представянето на неговия **Европейски доклад за наркотиците 2023 г.: Тенденции и развития** в Брюксел ⁽¹⁾. Докладът представя най-новия преглед на ситуацията с наркотиците в Европа, като проучва основните тенденции и възникващите заплахи.

Предлагането на наркотици остава голямо при всички видове вещества, а мащабът и сложността на производството на незаконни наркотици в Европа продължават да нарастват. Хората, които употребяват наркотици, сега имат достъп до по-широк спектър от психоактивни вещества, често със силно въздействие и висока чистота. Тъй като те могат да се продават под формата на сходно изглеждащи прахове или хапчета, потребителите може да не знаят какво приемат. В доклада се подчертава необходимостта от ефективни стратегии за комуникация на риска, които да предупреждават потребителите за вредите за здравето, свързани с новите вещества, лекарствените взаимодействия и продуктите със силно въздействие.

Анализът обхваща широк спектър от незаконни наркотици – от опиоиди и стимуланти до нови продукти от канабис и дисоциативни лекарства (напр. кетамин). В него също така се предоставя актуална информация за новите психоактивни вещества (НПВ), които продължават да представляват предизвикателство за общественото здравеопазване в Европа. През 2022 г. чрез Системата на ЕС за ранно предупреждение (СРП) за първи път бяха докладвани 41 нови наркотици, с което общият брой на НПВ, наблюдавани от EMCDDA, достигна 930.

Европейският комисар по вътрешните работи Илва Йохансон изтъкна: „Организираната престъпност, свързана с наркотици, представлява сериозна заплаха за обществото и аз съм дълбоко загрижена, че веществата, които се употребяват в Европа днес, могат да бъдат още по-вредни за здравето, отколкото преди. В *Европейския доклад за наркотиците 2023 г.* е описано как държавите членки конфискуват рекордни количества незаконни наркотици. Неотдавнашните ми посещения в европейски морски пристанища и в Латинска Америка подчертаха, че трафикантите на наркотици продължават да проникват във веригите за доставки, експлоатират работници и оказват отрицателно въздействие върху общностите чрез насилие и корупция. От решаващо значение е ЕС да си сътрудничи с трети държави в световната борба срещу трафика на наркотици. Също така сега е точният момент EMCDDA да получи повече правомощия и да играе мащабна международна роля, за да бъде в крак с този развиващ се проблем с наркотиците“.

В доклада се подчертава необходимостта от по-качествени криминалистични и токсикологични данни, за да се разберат по-добре заплахите от нови и мощни синтетични вещества, смеси от наркотици, подправени вещества, променящи се пазари на наркотици и модели на употреба. В рамките на новия

си мандат през 2024 г. Центърът ще стартира европейска мрежа от криминалистични и токсикологични лаборатории с цел укрепване на капацитета в тази област ⁽²⁾.

Директорът на EMCDDA Алексис Гусдил отбеляза: Докладът за тази година рязко ни припомня, че проблемите с незаконните наркотици могат да бъдат открити навсякъде в нашето общество. Обобщавам това с фразата: *Навсякъде, всичко, всеки*. Установените незаконни наркотици вече са широко достъпни и продължават да се появяват нови мощни вещества. На пазара на наркотици може да се появи почти всяко вещество с психоактивни свойства, често с неправилен етикет или в смеси. Ето защо незаконните наркотици могат да засегнат всички хора, било то пряко чрез употребата им или непряко, чрез въздействието им върху семействата, общностите, институциите и фирмите. Освен това те все по-често излагат нашите граждани пред риска от насилие, свързано с наркотици, и на последствията от него. Днес насочваме вниманието към предизвикателствата, свързани със стимулантите, синтетичните наркотици и новите продукти от канабис. От решаващо значение е да увеличим криминалистичните и токсикологичните тестове, за да откриваме по-своевременно възникващите заплахи и да защитаваме общественото здраве. Необходимо е също така да инвестираме повече в служби, които сега са призовани да покриват по-разнообразни и сложни нужди“.

Ново развитие на политиката в областта на канабиса на един сложен пазар

Обхватът на политиките в областта на канабиса в Европа постепенно се разширява, като вече обхваща не само контрола върху незаконния канабис, но и регулирането на канабиса и канабиноидите за терапевтични и други цели (напр. козметика, храна).

Днес пет държави – членки на ЕС (**Чехия, Германия, Люксембург, Малта и Нидерландия**), плюс **Швейцария** въвеждат или планират да въведат нови подходи за регулиране на предлагането на канабис за развлекателна употреба. Тези промени, посочени в доклада, подчертават необходимостта да се инвестира в наблюдение и оценка, за да се разбере напълно тяхното въздействие върху общественото здраве и безопасност ⁽³⁾.

Канабисът продължава да е най-широко употребяваният незаконен наркотик в Европа. Смята се, че около 8 % (22,6 милиона) от възрастните европейци (15 – 64 години) са употребявали канабис през последната година. През 2021 г. конфискуваните количества канабис – смола (816 тона) и канабис – трева (256 тона) в ЕС достигнаха най-високото си равнище за едно десетилетие, което свидетелства за високата достъпност на този наркотик. В Европа през 2021 г. приблизително 97 000 клиенти са започнали някаква форма на лечение за проблеми, свързани с употребата на канабис.

Новите продукти от канабис поставят предизвикателства пред общественото здраве. Някои продукти, продавани на незаконния пазар, като например естествен канабис, могат да бъдат подправени с мощни **синтетични канабиноиди**, което създава риск от отравяне. Екстрактите и ядивните продукти със силно въздействие са свързани с прояви на остри отравяния в болничните отделения за спешна медицинска помощ.

През 2022 г. **хексахидроканабинол (ННС)** се превърна в първия полусинтетичен канабиноид, докладван в ЕС. Той е идентифициран в две трети от държавите членки и в някои държави от ЕС се продава като „законна“ алтернатива на канабиса ⁽⁴⁾. От октомври 2022 г. ННС е обект на интензивен мониторинг в рамките на Системата на ЕС за ранно предупреждение (**СРП**) с цел по-добро разбиране на потенциалните рискове за Европа.

Рекордни конфискации на кокаин и нарастваща загриженост за употребата на синтетични стимуланти

Трафикът на големи количества кокаин в търговски контейнери през европейските морски пристанища води до високата достъпност на наркотика днес. Съществуват опасения, че тази ситуация може да допринесе за увеличаване на употребата на кокаин, на вредите за здравето и на свързаната с наркотиците престъпност.

През 2021 г. от държавите – членки на ЕС, са конфискувани рекордните 303 тона кокаин. **На Белгия** (96 тона), **Нидерландия** (72 тона) и **Испания** (49 тона) се падат почти 75 % от общото конфискувано

количество. Предварителните данни за 2022 г. показват, че количеството кокаин, конфискувано в Антверпен, второто по големина морско пристанище в Европа, е нараснало до 110 тона от 91 тона през 2021 г. Данните сочат, че организирани престъпни групи все по-често се насочват и към по-малки пристанища в други държави от ЕС, както и в страни, граничещи с ЕС. Незаконното производство на кокаин в ЕС придобива все по-голямо значение, като през 2021 г. са били ликвидирани 34 лаборатории за кокаин (23 през 2020 г.), някои от които с голям мащаб на действие.

Кокаинът е най-често употребяваният в Европа незаконен наркотик стимулант, използван от около 1,3 % (3,7 милиона) от възрастните в Европа (15 – 64 години) през последната година. Това е най-често срещаното вещество, свързано с остри отравяния в болничните отделения за спешна медицинска помощ през 2021 г., споменато в 27 % от случаите. Съществуват и някои признаци, че инжектирането на кокаин и употребата на крек стават все по-разпространени сред маргинализираните групи в някои страни, което налага да се увеличат мерките за намаляване на вредите. През 2021 г. е имало приблизително 7 500 души, постъпили на лечение, свързано с употреба на крек.

По-широкото разнообразие от синтетични стимуланти, които понастоящем се предлагат на незаконния пазар, увеличава рисковете за общественото здраве. В миналото амфетаминът беше най-често използваният синтетичен стимулант в Европа. Въпреки това има признаци, че метамфетаминът и **синтетичните катинони** сега допринасят по-сериозно, отколкото в миналото, за общите проблеми, свързани със стимулантите в Европа.

В доклада се посочва също така, че стимулантите вече по-често се инжектират, понякога в комбинация с хероин или други опиоиди. Разбирането на вредите, свързани с променящите се модели на инжекционна употреба на наркотици, ще бъде от ключово значение за разработването на интервенции, които намаляват вредите, породени от това поведение.

Потенциални рискове за здравето на по-малко известни вещества

Кетаминът, използван като анестетик и болкоуспокояващо средство в медицината, се е превърнал в по-широко разпространен предпочитан наркотик за развлечение в някои среди. Той се приема чрез смъркане и понякога се добавя към други смеси от наркотици, включително екстази под формата на прах и таблетки. Продължително употребяващите кетамин могат да изпитват здравословни проблеми (напр. увреждане на пикочния мехур).

Увеличаването на употребата на диазотен оксид („райски газ“) за развлечение в някои части на Европа предизвиква опасения за здравето. Неотдавнашен преглед на **EMCDDA** ⁽⁵⁾ посочи рисковете, свързани с употребата на наркотика, който понастоящем изглежда по-достъпен, по-евтин и по-популярен сред някои млади хора. Тези рискове могат да включват отравяния, изгаряния и увреждания на белите дробове, а в някои случаи на продължителна употреба – увреждане на нервите. Съществува силен аргумент в полза на службите за превенция на наркотиците и намаляване на вредите, за да се обърне внимание на това вещество в тяхната работа. Регулаторните подходи към продажбата и употребата на това вещество се различават в отделните държави.

В представения днес доклад се разглежда и нарастващият интерес към терапевтичния потенциал на еуфористичните наркотици. Въпреки че има обещаващи изследвания на потенциала на тези вещества за лечение на различни психични заболявания, в доклада се подчертава рискът от прилагане на нерегулирани програми в рамките на ЕС и на други места. Нарастващият интерес към тази тема може да насърчи по-широкото експериментално използване на тези вещества без медицинска подкрепа, което потенциално излага на риск някои уязвими лица.

Проблемите, свързани с употребата на опиоиди в Европа, продължават

Хероинът продължава да бъде най-често използваният незаконен опиоид в Европа, но съществува и нарастваща загриженост относно употребата на синтетични опиоиди в някои райони. Много синтетични опиоиди са със силно въздействие и крият риск от отравяне и смърт. Необходими са само малки количества за производството на хиляди дози, което ги прави потенциално по-доходоносно вещество за организирани престъпни групи.

На европейския пазар на наркотици продължават да се появяват нови неконтролирани синтетични опиоиди, като от 2009 г. насам са идентифицирани общо 74 такива. През последните години повечето от новоидентифицираните опиоидни вещества, докладвани на Системата на ЕС за ранно предупреждение (СРП), са мощни опиоиди на базата на **бензимидазол** (нитазен). В сравнение със **Северна Америка** новите синтетични опиоиди (напр. производни на фентанила и нитазени) понастоящем играят сравнително малка роля на европейския пазар на наркотици като цяло, въпреки че представляват сериозен проблем в някои държави.

Новите синтетични опиоиди (включително бензимидазоли и производни на фентанила) са свързани с увеличаване на смъртните случаи в резултат на свръхдоза в **балтийските държави**. В **Естония** нови синтетични опиоиди са открити в смеси, съдържащи бензодиазепин и седативното средство за животни **ксилазин**. Тези комбинации, известни съответно като „**бензо-дрога**“ и „**транк-дрога**“, са свързани със смъртните случаи от свръхдоза в **Северна Америка**. В доклада се посочва: „[...] въпреки че понастоящем проблемите в тази област са относително ограничени, тази група от вещества представлява заплаха с потенциал за по-значително въздействие върху европейското здраве и сигурност в бъдеще“.

Понастоящем достъпността на хероина изглежда остава висока. През 2021 г. количеството хероин, конфискувано от държавите – членки на ЕС, се е увеличило повече от два пъти и е достигнало 9,5 тона, докато в **Турция** са конфискувани рекордните 22,2 тона. Почти целият хероин, употребяван в Европа, идва от **Афганистан**, където талибаните обявиха забрана за отглеждане на опиумен мак през април 2022 г. Въпреки че е твърде рано да се каже как пазарът на хероин в Европа ще бъде засегнат от забраната, има опасения, че евентуалната по-ниска достъпност на наркотика може да доведе до увеличаване на предлагането и търсенето на синтетични опиоиди.

Председателят на управителния съвет на EMCDDA Франц Пич заяви в заключение:

„Представеният днес доклад е важен ресурс за придобиване на стратегическа представа за ситуацията в областта на наркотиците в Европа и за последствията от нея за общественото здраве и сигурност. Представянето на доклада идва в ключов момент, тъй като EMCDDA се подготвя за нов мандат и ново бъдеще. Очакваме с нетърпение изпълнението на тази обещаваща нова мисия, която ще позволи на Центъра да разшири възможностите си за наблюдение, да повиши готовността на ЕС и да спомогне за развитието на компетентност за по-успешни интервенции в областта на наркотиците“.

(¹) За повече информация относно *Европейския доклад за наркотиците 2023 г.* вижте https://www.emcdda.europa.eu/event/2023/06/launch-event-european-drug-report-2023_en. Докладът описва ситуацията с наркотиците към края на 2022 г. въз основа на данни от 2021 г. и, когато са налични, от 2022 г.

(²) https://www.emcdda.europa.eu/publications/faq/cannabis-laws-europe-questions-and-answers-for-policy-making_en

(⁴) https://www.emcdda.europa.eu/news/2023/new-cannabinoid-hhc-spotlight-market-evolves_en

(⁵) https://www.emcdda.europa.eu/news/2022/11/no-laughing-matter-new-report-shows-rise-recreational-use-nitrous-oxide_en